

УДК 37.018.43:004

Джурило А.П.

*к.п.н., старший науковий співробітник,
Інститут педагогіки НАПН України, м. Київ, Україна*

ДО ПИТАННЯ РОЗВИТКУ ЦИФРОВОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ НІМЕЧЧИНИ

Історія медіаосвіти у Німеччині розпочинається з XVII ст., а саме з ініціативи знаменитого педагога Я. А. Коменського, який вельми оптимістично поставився до тодішньої медіановин – преси. Вчений був переконаний, що газети допоможуть розвивати лінгвістичні здібності учнів, дадуть їм корисну інформацію щодо поточних подій у світі. У 20-ті рр. XX ст. в епоху Веймарської республіки серед представників німецьким інтелектуалів велися дискусії щодо ролі медіа в освіті, зокрема З. Кракауером (Siegfried Krasauer), Р. Арнхеймом (Rudolf Arnheim), В. Беньяміном (Walter Benjamin), Б. Брехтом (Bertolt Brecht). У період нацизму (1934-1945 рр.) медіа були перетворені на слухняний інструмент пропаганди. У післявоєнний період медіаосвіта у Німеччині розвивалося досить повільно, лише у 60-х рр. XX ст. німецькі педагоги почали розглядати медіа не тільки як «технічний засіб навчання» або «допоміжний інструмент» до уроку, а як предмет для окремого вивчення. У цей час широкої популярності набувають ідеї французького семіотика К. Метца (Christian Metz), які пізніше стали основою медійних навчальних курсів Берлінського технічного та Мюнстерського університетів.

Вивчення медіакультури в школах Німеччини спершу відбувалося в інтегрованому в обов'язкові дисципліни вигляді. З часом медіаосвіта увійшла в курси суспільних наук, географії, мистецтва. На думку багатьох сучасних німецьких педагогів, курси медіакультури повинні допомогти розвитку громадянської самосвідомості учнів, розвинути їх критичне мислення. Сьогодні близько 72% німецьких вчителів в тій чи іншій мірі регулярно використовують елементи медіаосвіти на своїх заняттях [5].

В цілому інтегрована медіаосвіта в німецьких школах передбачає цикл завдань і творчих робіт з учнями на матеріалі [3]:

- зображень (фотографії, слайди, малюнки, комікси і т. д.);
- аудіовізуальних медіа (фільми, відеозаписи, телепередачі);
- преса (газети, журнали);
- мультимедіа (CD-ROM, Інтернет, Електронна пошта).

В цілому медіаосвіта (в німецькій науково-педагогічній літературі використовується термін *Medienpädagogik* – медіапедагогіка) в Німеччині розуміється як широкий спектр різноманітних навчальних занять, пов'язаних з медіа. Медіапедагогіка має свої окремі напрями [6]:

- медіа виховання: «визначення цілей, які повинні ставитися відповідно до проблем медіа, і педагогічно обґрунтованих заходів, необхідних для досягнення поставлених цілей»;
- медіа дидактика: «область дидактики, де йдеться про те, які медіа мо-

жуть або повинні використовуватися для досягнення педагогічно обгрунтованих цілей»;

- медіа дослідження: «охоплює всі наукові дії, щоб знайти та / або перевірити цілі, засоби, докази, гіпотези, що мають відношення до медіа, і систематизувати їх.
- Німецькі вчені виділяють декілька ключових концепцій медіаосвіти, які можуть перетинатися і взаємодоповнювати одна з одною [2]:
- «запобіжна» (в деяких країнах вона має назву «щеплювальна» або «ін'єкційна»), спрямована на захист дитячої та молодіжної аудиторії від шкідливого впливів медіа [2], що підтримується і на законодавчому рівні;
- концепція «розвитку критичного, аналітичного мислення» по відношенню до медіакультури, головне завдання якої – підвести аудиторію до критичного сприйняття та аналізу медіатекстів [4] (цей підхід домінував у Німеччині в 70-і рр. XX ст. поряд з навчанням практичним використанням медіа.);
- «практична» концепція, що заснована на конкретній роботі аудиторії з медіатехнікою: наприклад, школярі освоюють фото- і відеотехніку, готують аудіовізуальні проекти відповідно до своїх потреб;
- «соціально-екологічна» концепція спрямована на індивідуальні форми спілкування людини з медіа, щоб допомогти їй наблизитися до нового рівня спілкування з пресою, кінематографом або телебаченням за допомогою таких методів як самоспостереження і саморефлексія [4];
- «інформаційно-технологічна» концепція має на меті передачу знань і навичок з ефективного поводження з новими інформаційними і комунікаційними технологіями. В основі її лежить ідея про те, що в найближчому майбутньому не можна буде обійтися без комп'ютерних знань, тому в школах повинен викладатися предмет «комп'ютерна грамотність» [3].

Не зважаючи на те, що у Німеччині молоді люди віком від 14 до 29 років є найбільшими споживачами та користувачами Інтернету та різноманітних цифрових інструментів, викладанню цифрової грамотності та формуванню цифрової компетентності у школах для цієї вікової групи не приділяється належної уваги. Хоча 99,4% учнів німецьких шкіл користуються комп'ютером вдома і витрачають у будні в середньому 114 хвилин на ІКТ, лише 14 хвилин на день йде на користування цифровими технологіями в школі, що нижче, ніж у середньому по країнах ОЕСР (OECD, 2015b).

Такий же стан речей спостерігається і у німецькій вищій освіті; більше 99% студентів мають доступ до Інтернету вдома та добре оснащені цифровими девайсами.

Щорічні дослідження свідчать, що студенти німецьких вишів володіють п'ятьма різними цифровими пристроями, у той час як одна третина користується більш ніж шістьма. За три роки (2012-2015 рр.) відсоток користувачів смартфонів зріс з 56 до 91%, що чітко підкреслює тенденцію до використання мобільних цифрових пристроїв. З іншого боку опитування показують, що попит на медіаосвіту серед молодого покоління значно перевищує пропозицію, що свідчить про можливості для

розширення цифрового викладання та навчання як в середній, так і у вищій школі Німеччини.

Консорціум Нових Медіа на замовлення Європейської комісії у 2015 р. підготував доповідь про перспективи впровадження нових освітніх технологій у навчальний процес, в якому зазначено, що у найближчі роки за прогнозом європейських експертів в освіті все більше будуть використовувати електронні соціальні мережі, планшети і хмарні сервіси, а це, одразу ж змінить роль викладача, а також розв'яже проблему цифрової безграмотності молоді. Наступним перспективним кроком має стати широке впровадження відкритих освітніх ресурсів і гейміфікації. Паралельно з цим відбудеться поступове злиття формальної і неформальної освіти. У віддаленій перспективі в освітніх закладах перейдуть до персоналізованого навчання й оцінювання за допомогою інструментів BigData [1].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Коневщинська О.Е. Развитие медиаосвіти і медиакультури в умовах сучасного інформаційного суспільства [електронний ресурс]/ Коневщинська О.Е. // ISSN Online: 2076-8184. Інформаційні технології і засоби навчання – 2016. Том 54, №1. С.32-41.
2. Hiegemann & Svoboda (1994). Handbuch der Medienpädagogik. Opladen.
3. Huth, Schorb, Brehm-Klotz (1990). Grundbegriffe der medienpädagogik. Boblingen.
4. Schorb, B. (1995). Medienalltag und handeln. Opladen.
5. Spanhel, D. (1999). An Approach to Integrating Media Education into Everyday School Life and Instruction at Secondary School Level. In: Educating for the Media and the Digital Age. Vienna: Federal Ministry of Education and UNESCO, pp.155-161.
6. Tulodziecki, G. (1989). Mediaenerziehung in schule und unterricht. Bad Heilbrunn.